

Afghanistan (1)

204

**Sikkerhedstjenester i kommunistisk Afghanistan
(1978-1992)**

AGSA, KAM, KHAD og WAD

20/12-02

Det nederlandske Udenrigsministerium
Asyl-, Ind- og Udvandringssager

+31-70-348 49 00

29. februar 2000

Indholdsfortegnelse

Side

1	Indledning	3
2	De afghanske sikkerhedstjenester (1978-1992)	5
2.1	Historisk baggrund	5
2.2	Opgavebeskrivelse for KhAD og WAD	11
2.3	KhAD's og WAD's organisationsstruktur	12
2.4	Rekruttering og uddannelse af officerer	14
2.5	KhAD's og WAD's forhørs- og fængselscentre	16
2.6	KhAD's og WAD's forhørs- og torturmetoder	19
2.7	Ansvar for overtrædelse af menneskerettighederne	23
2.8	Tidligere KhAD- og WAD-medarbejderses stilling i Afghanistan	24
2.9	Sammenfatning	25
3	Litteratur	28

1 Indledning

Denne tjenstlige meddelelse handler om sikkerhedstjenesterne i Afghanistan under det kommunistiske styre (1978-1992). På grund af deres særdeles brutale adfærd var disse sikkerhedstjenester allerede i firserne berygtede. Hovedvægten i beskrivelsen ligger på *Khadimat-e Atal'ate-e Dowlati* (KhAD) og *Wazarat-e Amani-ate Dowlati* (WAD). KhAD blev oprettet i 1980 og i 1986 omdannet til et ministerium. Dette ministerium, WAD, eksisterede fortsat indtil det kommunistiske styres fald i 1992. I denne tjenstlige meddelelse er der sat fokus på spørgsmålet, om - og i bekræftende fald hvilke - tidligere medarbejdere i de afghanske sikkerhedstjenester, navnlig KhAD og WAD, har gjort sig skyldige i overtrædelser af menneskerettighederne.

For at kunne besvare dette centrale spørgsmål vil der i denne tjenstlige meddelelse allerførst blive givet et billede af sikkerhedstjenesternes historie under præsidenterne Taraki, Amin, Karmal og Najibullah. Derefter vil der i særlige afsnit blive gjort rede for opgavebeskrivelsen, organisationsstrukturen, rekrutteringen og uddannelsen af officerer, KhAD's og WAD's forhørs- og fængselscentre samt forhørsmetoder. På grundlag af disse oplysninger angives det i afsnit 2.8, hvilke grupper inden for KhAD og WAD faktisk har deltaget i de overtrædelser af menneskerettighederne, som på det tidspunkt blev begået på sikkerhedstjenestens og ministeriets ansvar. Endelig beskrives i afsnit 2.9 *Mudjahedin's* og Taliban's holdning over for tidligere medarbejdere i KhAD og WAD. Den tjenstlige meddelelse afsluttes med en sammenfatning.

Denne tjenstlige meddelelse bygger bl.a. på rapporter fra den nederlandske ambassade i Islamabad. Desuden er der gjort brug af rapporter fra Felix Ermacora, som i firserne var Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission for menneskerettighedssituationen i Afghanistan. Der er endvidere anvendt oplysninger fra rapporter fra Amnesty International og Human Rights Watch. Endelig er der anvendt faglitteratur om Afghanistan i perioden med det kommunistiske styre. I kapitel 3 er anført en liste over den anvendte litteratur.

Siden 1994 har udenrigsministeriet [det nederlandske udenrigsministerium] i forbindelse med generelle beskrivelser af forholdene i Afghanistan allerede flere gange udsendt

meddelelser om de afghanske sikkerhedstjenester¹. Denne tjenstlige meddelelse erstatter de oplysninger, der er givet heri.

Et tip til læseren

De afghanske ord, der anvendes i teksten, er fonetiske oversættelser til latinsk skrift af begreber på dari og pashtu. Det er derfor meget muligt, at der anvendes en lidt anden stavemåde i andre kilder.

¹ Se den generelle tjenstlige meddelelse af 21. oktober 1994, journalnr. DAZBA/nr. 58829, side 2, tjenstlig meddelelse af 4. marts 1998, journalnr. DPC/AM 67526, side 33-34, tjenstlig meddelelse af 3. november 1998, journalnr. DPC/AM 602771, side 13, og tjenstlig meddelelse af 16. september 1999, journalnr. DPC/AM-633314, side 53-55.

2 De afghanske sikkerhedstjenester (1978-1992)

2.1 Historisk baggrund

Den 27. april 1978 fandt der et militærkup sted i Afghanistan, som i historien er kendt under navnet 'den store Saur-revolution'.² Dette kup var indledningen til det kommunistiske partis eneherredømme, som kom til at vare i fjorten år. Foruden den militære støtte fra Sovjetunionen spillede det afghanske kommunistiske partis sikkerhedstjenester en afgørende rolle for den fortsatte eksistens af dette styre, som kun havde meget ringe støtte i befolkningen. Inden der vil blive gjort nærmere rede for sikkerhedstjenesternes organisationsstruktur og fremgangsmåde, følger først en kort historisk oversigt over det kommunistiske styres fremkomst og undergang.³ På grund af den gensidige afhængighed mellem det kommunistiske parti og dets sikkerhedstjenester, er der i denne oversigt ikke kun givet en karkerskitse af de på hinanden følgende partiledere og deres regeringsperioder, men tillige givet indsigt i sikkerhedstjenesternes historie og det politiske kraftfelt, i hvilket de opererede.

Daoud (1973-1978)

Den 17. juli 1973 gjorde generaløjtnant Mohammad Daoud med et næsten ikke-voldeligt kup en ende på hans fætter, kong Zahir Shah's fyrreårige regeringsperiode. Daoud, som efter magtovertagelsen gav afkald på sin titel af 'prins', havde allerede i perioden fra 1953 til 1963 været premierminister og havde i den periode ført en moderniseringspolitik. Også som præsident for den af ham udråbte Republik Afghanistan gik han ind for økonomisk udvikling i sit land. Oprindeligt fik Daoud støtte fra medlemmer af det i 1965 oprettede kommunistiske parti, det Demokratiske Folkeparti i Afghanistan (DVPA). Dette forhold kølledes dog hurtigt, da det viste sig, at Daoud tiltog sig mere og mere magt.

I begyndelsen af Daouds regeringsperiode var DVPA ikke i stand til at yde modstand mod Daoud's bestræbelser på at få magt. En vigtig grund til DVPA's magtesløshed var strid mellem forskellige opfattelser i partiet, som allerede var opstået i 1967. Denne strid medførte en deling af partiet i en Khalq-gruppe, under ledelse af Nur Muhammad Taraki, og en Parcham-gruppe, under ledelse af Babrak Karmal. Disse grupper, som var

² I den afghanske kalender er 'Saur' navnet for april.

³ Se vedrørende en oversigt over denne periode i den afghanske historie f.eks. W.B. Fisher, Alured Mukarram og Kevin Rafferty, *Afghanistan. The Far East and Australasia 1999* (1999), side 60-63 og Bradsher, *Afghan Communism and Soviet Intervention* (Oxford, 1999).

opkaldt efter deres respektive partiblade - Khalq ('Massen') og Parcham ('Flaget') - var uenige om den måde, på hvilken Afghanistan skulle 'omvendes' til kommunismen. Begge grupper betragtede sig selv som den eneste sande fortsættelse af DVPA, og de afskyede hinanden.

Modsætningen mellem Khalq- og Parcham-gruppen skyldtes for størstedelens vedkommende forskellige magtbaser. Khalq-gruppen rekrutterede navnlig sine medlemmer blandt pashtuner med en traditionel stammebaggrund, som kun kort tid forinden havde fået adgang til videregående uddannelse. Tilhængerne af Parcham-gruppen kom ofte fra den dari-talende elite fra byerne, og de havde en blandet etnisk baggrund. Khalq-gruppen repræsenterede den radikale fløj i DVPA, Parcham-gruppen den moderate⁴. Et mæglingsforsøg fra Sovjetunionens side førte i marts 1977 til en åben forsoning af de to grupper. Det kunne dog ikke forhindre, at modsætningen mellem Khalq- og Parcham-gruppen gang på gang kom frem i hele den kommunistiske periode.

Taraki (1978-1979)

Efter anti-regeringsvenlige demonstrationer i Kabul i april 1978 lod Daoud syv ledere af DVPA arrestere. Samtidig begyndte han en udrensning af kommunister i hæren og blandt de offentligt ansatte. Det var den direkte anledning til det militære kup, som fandt sted den syvende dag i måneden Saur i år 1357 (27. april 1978). Ved dette kup, som bragte DVPA til magten, blev Daoud og hans familiemedlemmer dræbt. Taraki, den tidligere leder af Khalq-gruppen, blev den første præsident og tillige premierminister i det, der den gang officielt kom til at hedde den 'Demokratiske Republik Afghanistan'. Lederen af Parcham-gruppen, Babrak Karmal, og en af Taraki's gamle fortrolige, Hafizullah Amin, blev udnævnt til vice-premierministre.

Under Taraki's styre udbrod der overalt i Afghanistan væbnede oprør, som især var rettet mod de i al hast udfærdigede dekretter om landreformer. Samtidig begyndte udvandringen af afghanere til Pakistan og Iran. I DVPA blussede modsætningen mellem Khalq- og Parcham-gruppen igen op. Allerede i juli 1978 blev seks toneangivende repræsentanter for Parcham-gruppen, herunder de senere præsidenter Karmal og Najibullah, kørt ud på et sidespor, idet de blev udnævnt til ambassadør. Ikke længe efter begyndte Taraki og Amin med en udrensning af tilhængere af Parcham-gruppen fra hæren og regeringen. Den af Taraki oprettede sikkerhedstjeneste, *Da Afghanistan da Gato da*

⁴ Dette forklarer tillige, hvorfor tilhængere af Parcham-gruppen oprindeligt var villige til at samarbejde med Daoud og endog var repræsenteret i hans regering. Jfr. *"A Nation is Dying. Afghanistan under the Soviets, 1979-87"*, Jeri Laber & Barnett R. Rubin (Evanston, 1988), side 5.

Satalo Adara (AGSA), fungerede sammen med hæren som regimets stærke arm⁵. AGSA betyder på pashtu 'Organisation til beskyttelse af afghanske interesser'. I den korte tid, AGSA eksisterede, skulle medarbejderne have arresteret, tortureret og dræbt tusinder af afghanere⁶. Organisationen stod under ledelse af Azadullah Sawari.

Amin (1979)

Under Taraki's styre udvidede Amin sin indflydelse mere og mere. I juli 1979 beklædte han samtidig stillingerne som generalsekretær for DVPA, premierminister, udenrigsminister og forsvarsminister. I september 1979 udførte Amin et kup, hvorunder han overtog præsidentposten fra Taraki. Ikke længe efter blev Taraki myrdet på Amin's befaling.

I et forsøg på at tage afstand fra Taraki's styre offentliggjorde indenrigsministeriet kort tid efter Amin's magtovertagelse en liste med navnene på 12.000 personer, der skulle være blevet dræbt siden den Store Saur Revolution⁷. Denne gestus betød dog ikke, at hærens og sikkerhedstjenestens terror under Amin blev stoppet; de ændringer, som Amin indførte, var kun kosmetiske. Amin ændrede sikkerhedstjenestens navn til *Kargaran Amniyyati Mu'assassa* (KAM), eller 'Arbejdernes Efterretningstjeneste'. KAM var dog ligesom sin forgænger ansvarlig for vilkårlige arrestationer, rutinemæssig tortur og henrettelser uden rettergang⁸. Chef for den nye sikkerhedstjeneste var kort tid efter hinanden Sawari's fætter Aziz Ahmad Akbari og Amin's fætter, Azadullah Amin⁹.

⁵ Der ses forskellige stavemåder for de afghanske navne på sikkerhedstjenesterne under det kommunistiske styre. Forskellene i stavemåde kan ofte skyldes oversættelsen til latinsk skrift af ord i pashtu og dari. I denne tjenstlige meddelelse anvendes den stavemåde og oversættelse, som er anvendt af Bradsher i hans bog Afghan Communism and Soviet Intervention.

⁶ A Nation is Dying, side 6, og Afghanistan. The Great Game Revisited. Rosamue Klass (red.) (New York, 1987), side 336-339. Jfr. Afghanistan. Torture of Political Prisoners. Amnesty International (ASA/11/04/86, november 1986), side 1, hvori citeres en rapport, som Amnesty International offentliggjorde i september 1979, og hvori regeringen for den Demokratiske Republik Afghanistan beskyldes for krænkelse af menneskerettighederne.

Denne liste omtales af Felix Ermacora, FN's menneskerettighedskommissions særlige rapportør, for at give en vurdering af antallet af politiske fanger under Taraki og Amin (UN report on human rights 1985, § 73). Jfr. Torture of Political Prisoners, side 1. Ifølge Asia Watch vedrører antallet 12.000 kun de personer, der blev henrettet i Pul-i-Charki-fængslet i 1978 og 1979. På landet skal antallet af døde under præsident Taraki og Amin have været hele 100.000 (Afghanistan. The Forgotten War. Human Rights Abuses and Violations of the Laws of War Since the Soviet Withdrawal, Asia Watch (New York, Washington, februar 1991), side 11).

⁸ Jfr. UN report on human rights 1985, §§ 74-77, og Torture of Political Prisoners, side 2. Det antal personer, der blev dræbt under Taraki's og Amin's styre, løber op i titusinder. Den særlige rapportør for FN's menneskerettighedskommission skriver i sin rapport fra 1986, at planlægningsministeriet i februar 1980 i løbet af tre uger allerede havde udarbejdet en liste med over 25.000 personer, som var meldt savnet under Taraki's og Amin's styre. Da planlægningsministeriet blev forskrækket over dette store antal, som hele tiden steg, ophørte ministeriet med at ajourføre listen (UN report on human rights 1986, § 46).

Amin's embedsperiode varede kun i nogle få måneder. Han blev dræbt den 27. december 1979 ved et statskup, som blev udført med hjælp fra Sovjetunionen. Hans stillinger som præsident og generalsekretær for DVPA blev overtaget af den tidligere leder af Parcham-gruppen, Babrak Karmal. Den nye præsident kunne regne med militær støtte fra sovjettropper bestående af titusinder af mand, som var trængt ind i Afghanistan lige inden statskuppet. Sovjettropperne, hvis antal hele tiden voksede ¹⁰, blev i Afghanistan helt til 1989.

Karmal (1979-1986)

Karmal's styre var kendetegnet ved en intensivering af den borgerkrig, der havde hærget Afghanistan lige siden kommunisternes ankomst. Konflikten forårsagede hungersnød, ødelagde landets infrastruktur og tvang millioner af afghanere til at forlade landet. Navnlig da de islamitiske oprørere, de såkaldte *Mudjahedin*, i løbet af firserne fik rådighed over moderne våben, mistede det kommunistiske styre i stigende grad sin kontrol over landet.

Selv om Karmal ved sin tiltræden i skarpe vendinger havde taget afstand fra den terror, som Amin havde sået i befolkningen, og som gestus for at vise sin gode vilje næsten med det samme havde afskaffet det berygtede KAM ¹¹, viste det sig, at også hans styre kun kunne håndhæves med brutal vold. Det i januar 1980 som efterfølger af KAM oprettede *Khadimat-e Atal'at-e Dowlati*, der på dari betyder 'stateris efterretningstjeneste', blev snart legemliggørelsen af det særdeles undertrykkende kommunistiske styre ¹². Den hemmelige tjeneste blev berygtet og frygtet under akronymet 'KhAD'.

⁹ Jfr. *Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 61.

¹⁰ Det anslås, at sovjethæren i Afghanistan i 1985 omfattede 115.000 - 120.000 mand. Desuden befandt der sig mellem 30.000 og 50.000 mand i nærheden af den afghanske grænse i Sovjetunionen. Også disse tropper var jævnligt aktivt involverede i striden i Afghanistan (*Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 198).

¹¹ Jfr. *Torture of Political Prisoners*, side 2, og *The Great Game Revisited*, side 339.

¹² Allerede den 22. februar 1980 udbrod der i Kabul spontant en opstand mod det sovjetstøttede Karmal-styre. Denne opstand, der er gået over i historien under navnet 'Allahu Akbar's nat', var indledningen til en lang række demonstrationer og strejker, som hårdhændet blev undertrykt af KhAD. Jfr. *The Fragmentation of Afghanistan. State Formation and Collapse in the International System*, Barnett R. Rubin (Lahore, 1996), side 135, 137-138, og *The Great Game Revisited*, side 347.

Den første chef for KhAD var dr. Najibullah, en af de 'ligere ledere af Parcham-gruppen. Blandt andet takket være sin stilling som chef for KhAD steg Najibullah hurtigt i DVPA's hierarki. For helt at kunne koncentrere sig om arbejdet for partiet, overdrog Najibullah i november 1985, efter at have været chef for KhAD i næsten seks år, ansvaret til sin stedfortræder, generalmajor Ghulam Faruq Yaqubi.

Najibullah (1986-1992)

På tidspunktet for Najibullah's skifte var Karmal's magtposition vigende. Partiet kæmpede til stadighed med interne modsætninger¹³, korruption og inkompetence. Samtidig blussede borgerkrigen yderligere op. Karmal's fald var derfor kun et spørgsmål om tid. Allerede i maj 1986 overtog Najibullah Karmal's hverv som generalsekretær. Ikke længe efter opgav Karmal ligeledes formandskabet i det Revolutionære Råd¹⁴. I mellemtiden var KhAD den 9. januar 1986, kort tid efter at Najibullah havde forladt det, blevet omdannet til et særligt ministerium under navnet *Wazarat-e Amani-ye Dawlati*, eller 'Ministeriet for Statssikkerhed'. Selv om den officielle forkortelse for ministeriet derefter var WAD, blev den hemmelige tjeneste stadig i folkemunde kaldt KhAD.

For at mindske presset på det kommunistiske styre forsøgte Najibullah at føre en national forsoningspolitik. Denne politik bestod blandt andet i at tage mere hensyn til de islamitiske grundregler i ledelsen, en opblødning af landreformerne og muligheden for at stifte politiske partier. I november 1987 fik Afghanistan en ny grundlov, som indeholdt bestemmelser om dannelse af et forstekammer og et andetkammer. Statens navn blev ændret til 'Republik Afghanistan' med Najibullah som den første præsident. Det var dog især justeringer udadtil. I virkeligheden var DVPA, hvis ledende rolle blev fastlagt i

¹³ Mange af disse modsætninger skyldtes den gamle opdeling mellem Khalq- og Parcham-gruppen. I øvrigt var der såvel tilhængere af Khalq-gruppen som tilhængere af Parcham-gruppen, der var medlemmer af Karmal's første regering. Alligevel havde Karmal store vanskeligheder med at finde kandidater på grund af en stor mangel på velegnede personer, ideologiske modsætninger, personlig rivalisering og generel uvilje til at medvirke til sovjetstyret i Afghanistan. Det førte til mærkelige situationer, hvor offer og bodede sad ved samme bord. Karmal oplevede således, at den tidligere chef for AGSA, Khalq-tilhænger Asadullah Sarwari, var villig til at blive vicepremierminister. Den anden post som vicepremierminister blev beklædt af Sultan Ali Keshitmand fra Parcham-gruppen, som skulle være blevet tortureret af sin kollega personligt for hans andel i et kupforsøg i 1978. Et sådant 'samarbejde' var naturligvis dømt til at mislykkes. Allerede i sommeren 1980 rejste Sarwari til udlandet, hvor han blev ambassadør i Mongoliet (*Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 121-137).

¹⁴ Som næstformand i det Revolutionære Råd fulgte Mohammed Chankani efter Karmal i denne stilling, mens man ventede på en ny grundlov. Chankani var en Pashtun fra provinsen Paktia, som ikke var medlem af DVPA - i hvert fald ikke åbent. Den virkelige magt var i hænderne på Najibullah. Najibullah blev i øvrigt i september 1987 valgt til formand for det Revolutionære Råd. Ved den lejlighed gik Chankani et trin ned, og han blev som før næstformand (*Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 160, 162).

grundloven, fortsat almægtig. Sovjettropperne og WAD var stadigvæk vigtige støtter under det kommunistiske styre.

I 1988 faldt én af disse støtter fra. Efter flere års forhandlinger begyndte sovjettropperne i maj 1988 at trække sig tilbage fra Afghanistan. Deres afmarch var tilendebragt i februar 1989. Imod den generelle forventning lykkedes det dog Najibullah at blive siddende som præsident indtil 1992. Bl.a. takket være fortsatte våbenleverancer fra Sovjetunionen og det store indbyrdes fjendskab mellem forskellige *Mudjahedin*-grupper, kunne Najibullah fortsætte sin politiske eksistens. Men heller ikke DVPA udgjorde på nogen måde en sluttet front. I oktober 1988 blev der således hindret et kupforsøg, som tilhængere af den aftrådte præsident Karmal var involveret i. Omkring det samme tidspunkt blev Sayed Mohammed Gulabzoy, indenrigsminister og leder af Khalq-gruppen, jaget bort. I marts 1990 blev der igen foretaget et statskup, denne gang under ledelse af generallojtnant Shahnawaz Tanai, forsvarsminister og ligesom Gulabzoy et fremtrædende medlem af Khalq-gruppen. Bl.a. ved hjælp af indsats af loyale tropper fra WAD og de regeringstro tropper fra garnisonen i Kabul under ledelse af Mohammed Nabi Azimi blev denne opstand nedkæmpet blodigt¹⁵.

Modstanden mod Najibullah inden for rækkerne af DVPA skyldtes bl.a. indførelsen af undtagelsestilstand og nedsættelsen af et mægtigt 'Højeste Råd for Fædrelandets Forsvar' i februar 1989. Disse foranstaltninger, som blev truffet på det tidspunkt, da tilbagetrækningen af de sovjetiske tropper var gennemført, gav Najibullah mulighed for helt at tage tøjlerne i egen hånd. I maj 1990, efter først at have gennemført en grundig udrensning i DVPA og hæren, besluttede Najibullah at ophæve disse ændringer. Præsidenten forblev dog fortsat en særdeles magtfuld figur.

I forbindelse med den nationale forsoningspolitik besluttede DVPA's Anden Kongres, som samledes i juni 1990, at ændre partiets navn til Hezb-i-Watan, eller 'Fædrelands-partiet'. Trods Najibullah's forsøg på - i hvert fald over for udenforstående - at tage afstand fra den kommunistiske tankegang og fortid, var hans stilling og Hezb-i-Watan's

¹⁵ Jf. *Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 312-314 og 341-344, *The Forgotten War*, side 85-88 og generel tjenstlig meddelelse Afghanistan af den 16. september 1999, side 54, note 124. Felix Ennaccora anfører i sin rapport fra 1990, at WAD i december 1989 arresterede 127 mistænkte, hvorunder elleve generaler. Ifølge WAD var disse personer involveret i planlægningen af et kup (*UN report on human rights 1990*, § 33). Den umiddelbare anledning til generallojtnant Tanai's kupforsøg den 6. marts 1990 var formentlig en retssag, som var indledt dagen for mod Tanai's meningsfæller, der var blevet arresteret som mistænkt for at have været involveret i planlægning af militære kup i 1989. Tanai var tilsyneladende bange for, at vidneforklaringer fra disse militærpersoner ville kunne bringe ham selv på anklagebænken. Tanai har i øvrigt i perioden 1994-1997 som militær rådgiver aktivt udformet Taliban's militære fremmarch i Afghanistan.

stilling, når det kom til stykket, uholdbar. Den 16. april 1992 blev han af sine egne partimedlemmer tvunget til at gå af. Ikke længe efter herskede de forskellige *Mudjahedin*-grupper i hele Afghanistan.

2.2 Opgavebeskrivelse for KhAD og WAD

KhAD og WAD havde til opgave på kortere og længere sigt at sikre den fortsatte eksistens af det kommunistiske styre, som allerede efter den Store Saur Revolution stod under stort pres. I praksis betød det, at KhAD og WAD fik frie hænder til efter forgodtbefindende at opspore og bekæmpe de eksterne og interne fjender af dette styre.

Det kommunistiske styre i Afghanistan sondrede mellem eksterne og interne fjender. Til den første gruppe hørte politiske modstandere uden for DVPA, som f.eks. folk i opposition med venstredrejede sympatier, islamister, uafhængige intellektuelle og *Mudjahedin*-kæmpere. Til den anden gruppe hørte politiske modstandere inden for DVPA, som f.eks. illoyale og frafaldne medlemmer. I praksis var det mindste tegn på illoyal adfærd eller modstand allerede tilstrækkelig anledning til at blive betegnet som fjende.

KhAD og WAD identificerede det kommunistiske styres fjender ved hjælp af det omfattende net af meddelere, som de rådede over i Afghanistan. Dette net holdt ligeledes KhAD og WAD informeret f.eks. om modsætningerne inden for DVPA mellem Khalq-gruppen og Parcham-gruppen og de militære aktioner, som *Mudjahedin* planlagde.

Personer, der var blevet betegnet som fjende af DVPA, kunne uskadeliggøres på mange måder. Ledere inden for KhAD kunne således give deres underordnede ordre til arrestationer, fængslinger, domsafsigelser i retten, forvisninger, tortur, attentater og henrettelser uden rettergang af personer, der ansås eller ikke ansås for at være modstandere af det kommunistiske styre. Om nødvendigt begik agenter fra KhAD og WAD også attentater uden for Afghanistan, navnlig i Pakistan¹⁶.

Med deres nådesløse og ofte vilkårlige adfærd skabte KhAD og WAD bevidst et terrorklima, som havde til formål på forhånd at kvæle enhver kim til modstand hos borgerne mod det kommunistiske styre.

¹⁶ De mange hundrede terroristattentater, der blev udført fra Afghanistan i Pakistan i årene fra 1980 til 1989, kostede 890 personer livet; 3201 personer blev såret under disse attentater. De mange attentater nåede et højdepunkt i 1987 (*Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 231; jfr. *Afghanistan. A Country Study*, Richard F. Nyrop & Donald M. Seekins (red.) (Washington, 1986), side 330-331).

2.3 KhAD's og WAD's organisationsstruktur

Der er meget lidt kendt om de afghanske sikkerhedstjenester AGSA og KAM's organisationsstruktur under Taraki og Amin. Betydeligt mere er kendt om organisationen i KhAD, der, som allerede forklaret i ovenstående, i 1986 blev opgraderet til ministerium, som kom til at hedde WAD. Men oplysningerne om KhAD og WAD's organisationsstruktur er heller ikke udtømmende. Dette afsnit indeholder derfor nødvendigvis kun en almen skitse af KhAD's og dens efterfølger WAD's organisation.

AGSA og KAM sorterede direkte under indenrigsministeren. Oprindeligt gjaldt dette også for KhAD, der blev oprettet i januar 1980. Efter nogle måneders forløb blev KhAD dog taget ud af indenrigsministeriet og omdannet til et næsten helt uafhængigt virkende generaldirektorat under Præsidentens Kontor¹⁷. KhAD's personale blev i sammenligning med dets forgængeres udvidet betydeligt¹⁸.

KhAD's generaldirektorat var, for så vidt det nu er bekendt, opdelt i seks direktorater, der på dari kaldes *riyasat*. To direktorater blev udgjort af (den inden- og den udenlandske) efterretningstjeneste og den interne sikkerhedstjeneste. De øvrige fire direktorater beskæftigede sig henholdsvis med propaganda, koordination på provinsielt niveau, tilsyn med diplomatiske repræsentationer og beskyttelse af regeringen og regeringsrepræsentanter.

KhAD nød stor handlefrihed. Formelt skulle KhAD kun stå til regnskab over for Præsidentens Kontor. Konkret betød dette, at Afghanistans præsident og, i forlængelse heraf,

¹⁷ Forskellige kilder omtaler i denne forbindelse 'Præsidentens Kontor'. I A Nation is Dying, side 150, note 11, anføres det dog, at KhAD, inden det i 1986 blev omdannet til et ministerium, formelt henhørte under minister-præsidentens kontor. KhAD's kontorer blev derfor til tider ved en lettere omskrivning betegnet som 'kontorer under ministerpræsidentens ministerium'. Karnal varetog i øvrigt umiddelbart efter sin tiltræden som præsident den 27. december 1979 også i nogen tid stillingen som ministerpræsident. I denne stilling efterfulgtes han i 1981 af Keshmand, der var ministerpræsident indtil 1988 (jfr. Historical Dictionary of Afghanistan, Ludwig W. Adamec, (London, 1991), side 291, 295 og 304, og Afghan Communism and Soviet Intervention, side 130).

¹⁸ Det er ikke muligt at angive nøjagtigt, hvor mange afghanere udførte tjenester for KhAD og WAD. Under et besøg i Kabul i 1983 fik en fransk journalist dog af en repræsentant for DVPA at vide, at KhAD i hovedstaden havde 10.000 medarbejdere. Ser man dette i forhold til den samlede befolkning i Kabul på det tidspunkt, ville det betyde, at 1 ud af hver 150 indbyggere i byen var ansat i KhAD (*ibidem*, side 150, note 3). (Vestlige) indtægters anslåede tal tyder på 25.000 - 60.000 endda helt op til 150.000 personer, der arbejdede for KhAD og WAD. KhAD og WAD var godt repræsenteret, navnlig i Kabul (jfr. generel tjenstlig meddelelse Afghanistan, af den 4. marts 1998, side 34; generel tjenstlig meddelelse Afghanistan, af den 3. november 1998, side 13, note 17; The Fragmentation of Afghanistan, side 133; A country Study, side 328).

det Revolutionære Råd førte tilsyn med KhAD's virke. I praksis havde KhAD derfor meget vide beføjelser: KhAD kunne i realiteten gøre og lade efter forgodtbefindende.

Foruden den civile KhAD eksisterede der også en separat militær efterretningstjeneste, som blev kaldt KhAD-*e Nezami*, eller 'den militære KhAD'. Formelt skal denne militære efterretningstjeneste have hørt under forsvarsministeriet ¹⁹.

I 1986 blev KhAD et særligt ministerium under navnet 'Ministeriet for Statssikkerhed' (WAD). Ledelsen af ministeriet var i hænderne på generalmajor Ghulam Fariq Yaqubi, der derefter som minister deltog i regeringsmøderne. Trods navneændringen blev sikkerhedstjenesten i folkemunde ved med at hedde KhAD. Så vidt det nu er bekendt, blev såvel den civile som den militære KhAD anbragt i det nye ministerium. Garnisonen i Kabul, en elitedeling som blev oprettet på grund af opstået tvivl om den afghanske regeringshærs loyalitet og handlekraft, faldt ligeledes ind under WAD. Garnisonen i Kabul havde specielt til opgave at sikre det kommunistiske styres stabilitet, at overvåge orden og sikkerhed i Kabul og at sørge for lederne af DVPA's sikkerhed ²⁰.

WAD havde tre generaldirektorater, nemlig generaldirektoratet for Sikkerhed, generaldirektoratet for Militær Sikkerhed og generaldirektoratet for Indenlandske Anliggender. Generaldirektoratet for Sikkerhed havde til opgave at overvåge sikkerheden inden for WAD. I praksis betød det, at generaldirektoratet beskæftigede sig med personalepolitik. En vigtig del af denne personalepolitik bestod i hele tiden at kontrollere personalet i WAD med hensyn til pålidelighed. Dette generaldirektorat havde ingen særlige direktorater eller afdelinger.

Generaldirektoratet for Militær Sikkerhed var en fortsættelse af KhAD-*e Nezami*, den militære KhAD. Dette generaldirektorats opgaver svarede til opgaverne i generaldirektoratet for Sikkerhed, dog med den forskel, at arbejdsområdet var forsvarets afdelinger i den afghanske hær. Generaldirektoratet foretog bl.a. undersøgelser vedrørende styrker-

¹⁹ Jfr.: Torture of Political Prisoners, side 6.

²⁰ Denne garnison i Kabul var organisatorisk et direktorat i WAD. Foruden garnisonen i Kabul, som horte under ministeriet for statssikkerhed, fandtes der endnu en garnison i Kabul. Denne garnison, som havde næsten de samme opgaver, horte under forsvarsministeriets ansvarsområde og stod under ledelse af Mohammad Nabi Azimi.

I 1988 oprettede Najibullah *Gard-e-Khas* (senere omdøbt til *Gard-i-Milli*). Denne paramilitære enhed af frivillige bestod hovedsagelig af medlemmer af DVPA's ungdomsorganisation, *Sazman-i-Jawanan*. Også *Gard-e-Khas* havde til opgave at sørge for det kommunistiske styres ledende embedsmænds sikkerhed. Som sådan spillede denne enhed en vigtig rolle ved nedkæmpningen af generallojtnant Tanai's statskup i 1989 (jfr. afsnit 2.1). Se tillige The Fragmentation of Afghanistan, side 155 og 157.

nes loyalitet, forsøgte at hindre forsøg på infiltrering fra *Mudjahedin* og forsøgte at hindre desertering. De opgaver, der blev udført i generaldirektoratet for Militær Sikkerhed, var fordelt over forskellige direktorater.

Generaldirektoratet for Indenlandske Anliggender var en fortsættelse af den civile KhAD. I lighed med sin forgænger var den også kendt som det 'civile WAD'. Dette generaldirektorat havde til opgave at sikre det kommunistiske styres fortsatte eksistens ved at kortlægge og bekæmpe anti-regeringsvenlige aktiviteter i Afghanistan og de omkringliggende lande (Pakistan). Generaldirektoratet beskæftigede sig tillige med udbredelsen af propaganda og med økonomisk kontrol og spionage. De mange forskellige opgaver, der blev udført i generaldirektoratet for Indenlandske Anliggender, var fordelt mellem et stort antal direktorater, der hver især kunne bestå af flere afdelinger. Direktoraterne var nummererede ²¹.

En række direktorater var ikke omfattet af ovennævnte struktur for generaldirektoraterne. De kan betegnes som 'uafhængige' direktorater, der formentlig horte direkte under minister Yaqubi eller en af hans stedfortrædere.

KhAD og WAD opretholdt meget gode forbindelser såvel med Sovjetunionens almindelige efterretningstjeneste (KGB) som med den militære efterretningstjeneste (GRU). KGB's indflydelse på KhAD's og WAD's virke var stor. I virkeligheden var KhAD og WAD en forlængelse af KGB ²². Mange ledende embedsmænd blev i deres daglige arbejde støttet af sovjetembedsmænd. Ved sovjetisk hjælp udviklede KhAD og WAD sig til særdeles effektive, hensynsløse og snidigt fungerende sikkerhedstjenester. Også efter at de sidste sovjettropper i februar 1989 havde trukket sig ud af Afghanistan, fik WAD stadig økonomisk og materiel støtte fra Sovjetunionen.

2.4 Rekruttering og uddannelse af officerer

KhAD og WAD var eliteenheder i det kommunistiske statsapparat. De udgjorde i Afghanistan en stat i staten. Den hemmelige tjenestes fangarme nåede helt ud i de mest af-

²¹ Amnesty International giver i rapporten med titlen *Afghanistan. Reports of Torture and Long-term detention Without Trial* (ASA 11/01/91, marts 1991) på side 3-5 en kort beskrivelse af direktorat nr. 1, nr. 4, nr. 5 og nr. 7 (henholdsvis *Riasat-e-Awal*, *Riasat-e-Char*, *Riasat-e-Panj*, *Riasat-e-Haft*). Da det er meget muligt, at såvel antallet som den nøjagtige betegnelse på direktoraterne kunne ændres, anbefales det at omgås sådanne oplysninger med varsomhed.

²² *Jfr. Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 122-124. *The Fragmentation of Afghanistan*, side 33. *A Country Study*, side 328-329, og *The Great Game Revisited*, side 344-345 og side 349. KGB's hovedkvarter i Afghanistan lå i Danduman-kvarteret i Kabul.

side tjener og huller i samfundet. KhAD og WAD var såvel med hensyn til deres budget som med hensyn til personale den største tjeneste i landet. Medarbejdere i den hemmelige tjeneste var til stede på så at sige ethvert kontor og i ethvert klasselokale i Kabul. KhAD's og WAD's mål var at have en meddeler i hver enkelt familie i Kabul²³. For at nå dette mål hvervede KhAD og WAD meddelere i stor stil. Det forventedes af dem, at de udførte forefaldende arbejde, som indsamling af oplysninger om kollegaer og naboer.

KhAD og WAD havde en meget streng udvælgelsesprocedure til hvervning af medarbejdere, hvorunder deres loyalitet over for DVPA blev sat på en hård prøve. Dette gjaldt i endnu stærkere omfang for rekruttering af officerer. For disse funktioner anvendte KhAD og WAD en meget streng rekrutteringspolitik. Kun medlemmer af DVPA, der havde vist sig meget loyale, og personer fra regeringsvenlige familier, kom i betragtning som officer i KhAD eller WAD. Inden KhAD eller WAD henvendte sig til personer og spurgte, om de var villige til at blive indrullet som officer, var der allerede blevet foretaget en omfattende sikkerhedsundersøgelse. Ved denne undersøgelse var det ikke blot den potentielle nye medarbejders fortid, men også hele hans families, der blev undersøgt.

Nye officersrekrutter i KhAD og WAD gennemgik en meget intensiv træning, den såkaldte *Parwachi*. Når *Parwachi* var gennemført med held, fulgte en prøvetid, der var bekendt som *Azmajchi*. Under *Azmajchi* blev de fremtidige officerers loyalitet og krigsduelighed sat på en hård prøve. Det blev således f.eks. forlangt af dem, at de spionerede over for familiemedlemmer, at de arresterede og torturerede venner og bekendte, at de ryddede personer, der var eller ikke var påståede fjender af det kommunistiske styre, af vejen, eller at de infiltrerede i *Mudjahedin*'s rækker. De rekrutter, der allerede ved uddannelsens begyndelse var medlem af DVPA, blev efter prøvetidens afslutning optaget i de eksklusive stillinger i KhAD eller WAD. De, der endnu ikke var det, skulle først blive medlem af DVPA, men i betragtning af deres baggrund var dette ikke noget problem.

Parwachi og *Azmajchi* udgjorde en del af officersuddannelsen i KhAD og WAD. Uddannelsen var derfor ikke tilgængelig for almindelige meddelere. Personer, der af KhAD og WAD blev betegnet som værende usædvanlig loyale, kunne følge en kortere uddannelse. Personer, der allerede inden den Store Saur Revolution var aktive i det

²³ A Nation is Dying, side 77. Jfr. The Fragmentation of Afghanistan, side 138 og A Country Study, side 329.

kommunistiske parti, og medlemmer af en udvalgt gruppe af regeringsvenlige familier kom i betragtning for en sådan kort uddannelse.

Rangen af officer i KhAD eller WAD medførte betydelige materielle fordele. En officer havde således ret til en løn, der var omkring ti gange så høj som en almindelig tjenestemand. Desuden kunne denne løn straffrit suppleres med penge, som blev erhvervet ved afpresning og bestikkelse. En officer fra KhAD eller WAD var endvidere fritaget for tjeneste i den afghanske regeringshær, og han havde om ønsket fri adgang til alkohol og prostituerede. I KhAD og WAD var der i øvrigt kvinder ansat – også som underofficerer og officerer. Kvinder var dog underrepræsenteret i de højere officersstillinger.

2.5 KhAD's og WAD's forhørs- og fængselscentre

Som der allerede er gjort rede for i afsnit 2.2, rådede KhAD og WAD over næsten ubegrænsede beføjelser til opsporing af fjender af det kommunistiske styre. Da KhAD og WAD også rent faktisk gjorde brug af disse beføjelser, var de særdeles frygtede af befolkningen i Afghanistan. Denne angst blev yderligere forstærket på grund af den meget vide fortolkning af begrebet 'fjende af det kommunistiske styre', som KhAD og WAD anvendte. Ofte var en svag mistanke, om at en person nærede anti-regeringsvenlige opfattelser eller udførte anti-regeringsvenlige aktiviteter, allerede tilstrækkeligt til at arrestere ham (eller hende) ²⁴.

Personer, der var blevet arresteret af KhAD eller WAD, blev efter anholdelsen som regel først bragt hen til et af KhAD's eller WAD's forhørscentre ²⁵. Under deres ophold i disse forhørscentre blev arrestanterne afhørt. Hvis der var mistanke om, at en arrestant under afhøringen tilbageholdt oplysninger, truede KhAD's eller WAD's agenter ham (eller hende) med at anvende vold. Hvis denne trussel ikke gav det ønskede resultat, blev arrestanterne tortureret, med henblik på alligevel at få de ønskede oplysninger. Tortur var således en integreret del af de forhørsmetoder, som KhAD og WAD havde til

²⁴ Arrestationer var baseret på 'bevis', som var skaffet af spioner og meddelere eller af sigtede, som under afhøringen af dem ofte blev tortureret. Oplysninger blev ligeledes fremskaffet ved elektronisk aflytning (A Nation is Dying, side 79). Det forekom ligeledes, at personer blev arresteret og tortureret med det ene formål at skaffe belastende oplysninger om en eller flere af deres familiemedlemmer (sammesteds, side 80).

²⁵ Jfr. Torture of Political Prisoners, side 6.

rådighed. KhAD og WAD gjorde systematisk brug af muligheden for ved hjælp af tortur at aftvinge arrestanter tilståelser ²⁶.

KhAD's hovedkvarter i Kabul var bekendt som Shashdarak-centeret ²⁷. Personer, der var blevet arresteret i Kabul, blev ofte først ført til Shashdarak til en første afhøring. Denne første afhøring kunne dog også finde sted på et af de lokale KhAD-kontorer andre steder i byen. Efter den første afhøring blev arrestanterne ofte overført til Sedarat, KhAD's centrale forhørscenter i Kabul ²⁸. I Sedarat blev arrestanter til tider holdt fængslet i månedsvis med henblik på forhør. Fanger blev under denne fase lukket inde i særdeles uhygiejniske celler ²⁹. Såvel under det første forhør som under forhøret i Sedarat blev arrestanterne systematisk tortureret ³⁰. Også andre steder i Afghanistan havde KhAD forhørs- og fængselscentre, hvor fanger blev tortureret. Nogle arrestanter, der ikke kom fra hovedstaden, blev straks efter arrestationen overført til det centrale forhørscentrum i Kabul ³¹.

²⁶ Jfr. generel tjenstlig meddelelse Afghanistan af den 4. marts 1998, side 34. Selv om politiske fanger under Taraki's og Amin's styre ofte blev tortureret på brutal vis, blev tortur først under Karnal's og Najibullah's regime en fuldstændig integreret del af afhøringsprocessen (*A Nation is Dying*, side 81).

²⁷ Jfr. *Torture of Political Prisoners*, side 6-8 og *A Nation is Dying*, side 83-84. KhAD's hovedkvarter har sit navn fra det kvarter, hvori det er beliggende. Shashdarak-kvarteret ligger i distrikt 9 i den sydøstlige del af Kabul. Kvarteret ligger i samme distrikt som Microrayon, det kvarter, hvor mange kommunistiske tjenestemænd boede, og Pul-i-Charki, kvarteret hvor det berygtede fængsel af samme navn var beliggende.

²⁸ Sedarat fungerede tillige som varetægtsfængsel, hvor politiske fanger til tider sad fængslet i årevis uden formelt at være blevet tiltalt. Laber og Rubin har oplysninger om, at navnlig kvindelige politiske fanger efter arrestationen straks blev ført til Sedarat (*Sammensteds*, side 150, note 15).

²⁹ Dette billede fremgår bl.a. af rapporterne fra FN's menneskerettighedskommissions særlige rapportør, Felix Ennaco, som i 1987 bl.a. besøgte Shashdarak og Sedarat (*Situation of human rights in Afghanistan. Note by the Secretary General. UN (A/42/667, 23. oktober 1987), §§ 3, 47, 58-60*). I 1989 besøgte den særlige rapportør igen Shashdarak. De hygiejniske forhold i dette forhørscenter viste sig under hans besøg at være forbedret lidt (*UN report on human rights 1989, § 40*). I øvrigt udgjorde de forfærdelige forhold i KhAD's og WAD's forhørs- og fængselscentre en integreret del af forhørsstrategien med det formål at knække fangerens vilje (*A Nation is Dying*, side 94). Se vedrørende en beskrivelse af de dårlige fængselsforhold tillige *Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial*, side 2 og 5, fra Amnesty International og *The Forgotten War*, side 95-97, fra Human Rights Watch.

³⁰ Jfr. *Torture of Political Prisoners. Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial. The Forgotten War*, side 93-95. Dette billede fremgår ligeledes af rapporterne fra den særlige rapportør. Se f.eks. *UN report on human rights 1986, §§ 56-57*, hvori bl.a. torturen af kvindelige fanger er beskrevet.

³¹ Den særlige rapportør anfører i sin rapport fra 1985, at tortur forekommer regelmæssigt såvel i Kabul som andre steder i Afghanistan. Den særlige rapportør nævner især Pul-i-Charki-fængslet, militærbase (navnlig i provinsen), politistationer i Kabul og alle provinser, indenrigsministeriet, KhAD's hovedkvarter og KhAD's otte fængselscentre i Kabul. Den særlige rapportør meddeler endvidere, at i Kabul-regionen blev omkring tohundrede huse anvendt som fængselscentre for KhAD (*UN report on human rights 1985, § 87, note 12. Situation of human rights in Afghanistan, § 3*). I sin rapport fra 1989 specificerer den særlige rapportør, at forhør finder sted på elleve politistationer i Kabul (*UN report on human rights 1989, § 42*).

Mange arrestanter overlevede ikke forhøret i forhørscentre. De øvrige blev overført til KhAD's og WAD's fængselscentre. Mange politiske fanger blev uden nogen form for rettergang og juridisk bistand indsat i disse fængselscentre; de måtte ikke have nogen som helst kontakt med omverdenen. I fængselscentre var der særlige afdelinger for politiske fanger. I Pul-i-Charki fængslet i distrikt 12 i Arzan Kimat-kvarteret i den yderste østlige del af Kabul, var der således mindst fire afdelinger, hvoraf især Blok I og II (men i mindre målestok også Blok IV ³²) var reserveret politiske fanger. Disse afdelinger blev administreret af KhAD og senere af WAD. KhAD og WAD arbejdede i den forbindelse snævert sammen med den Revolutionære Anklagemyndighed ³³.

Dette billede bekræftes af Amnesty International (Torture of Political Prisoners, side 6-7). Også denne organisation melder, at tortur i Kabul ikke alene fandt sted i Shashdarak og Sedarat, men også på andre KhAD-kontorer. I den forbindelse nævner Amnesty International KhAD-kontorerne Tre, Fire og Fem, samt kontoret i Ahmad Shah Khan-huset, kontoret i Wazir Akbar Khan-huset og kontoret i Howzai Bariat-distriktet. Den særlige rapportør besøgte i 1987 bl.a. Darlwan forhørscentret, som ikke er nævnt specielt af Amnesty International. Også Laber og Rubin nævner flere andre navne, f.eks. et fængselscentrum som er gravet ned i Shahrara-højen (A Nation is Dying, side 82-83).

Meddelelser om tortur er ikke begrænset til Kabul. Amnesty International modtog meddelelser om tortur i KhAD-forhørscentre i Bamian, Ghazni, Jalalabad, Kandahar, Lashkargah og Pol-i-Khomi samt i fængslerne i Kunduz og Mazar-i-Sharif (Torture of Political Prisoners, side 7). Ifølge oplysning fra Amnesty lå KhAD's hovedkvarter i Kandahar i huset, der tidligere havde tilhørt Abdul Rahim Latif i Shahr-e Nau-distriktet. Tortur fandt i Kandahar dog navnlig sted i den såkaldte 'Musa Khan-bygning'. Der blev også anvendt tortur i KhAD's forhørscentrum, som var kendt under navnet Darwazan. Lige som den særlige rapportør, råder Amnesty International også over oplysninger om, at der fandt tortur sted i hærens kaserner.

³² Der er tegn på, at der i Blok IV blev indsat unge, skoleelever og studerende, hvis loyalitet over for det kommunistiske styre kunne diskuteres. Den særlige rapportør meddeler dog, at under hans besøg i Pul-i-Charki i 1989 var der ingen politiske fanger i denne afdeling (UN report on human rights 1989, § 36).

³³ I Blok III, som blev administreret af justitsministeriet i snævert samarbejde med den almindelige anklagemyndighed, anbragte man de personer, der havde begået almindelige forbrydelser. I en rapport, som Amnesty International udsendte i 1988, er det anført, at Blok I var reserveret til tidligere ministre og andre prominente politiske fanger. Også dødsdomte og udenlandske fanger skal være holdt i fangenskab i Blok I. Disse fanger skal af og til have været på gårdtur. Dette privilegium var ikke givet til fangerne i Blok II, som især skal have været bestemt for politiske fanger, som endnu skulle for retten. Sædvanligvis var det fangerne i Blok I og II forbudt at modtage besøg eller at skrive breve (Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial, side 5-7).

I sin første rapport om situationen i forbindelse med menneskerettighederne i Afghanistan nævner Felix Ermacora, FN's menneskerettighedskommissions daværende særlige rapportør, at Pul-i-Charki-fængslet i slutningen af 1970'erne også havde en afdeling for kvinder (UN report on human rights 1985, § 74). I 1987, 1989, 1991 og 1992 besøgte den særlige rapportør Pul-i-Charki-fængslet. Under hans besøg i 1989 fik han tilladelse til at besøge hele fængslet. I sin rapport nævner den særlige rapportør syv afdelinger, hvoraf Blok I var næsten tom og Blok VI var helt tom. I Blok II var anbragt over 300 politiske fanger, der ventede på, at deres sag kom for retten. Blok IV var ifølge den særlige rapportør befolket med ikke-politiske fanger. Blok VII var tydeligvis bestemt for kvindelige fanger (UN report on human rights 1989, § 36).

Mishandling af politiske fanger, hvis forhør allerede var afsluttet, forekom regelmæssigt i KhAD's og WAD's fængselscentre. I fængslingsfasen var der dog ikke længere tale om systematisk tortur³⁴. De forhold, som politiske fanger var fængslet under i Pul-i-Charki fængslet og i andre fængsler under det kommunistiske styre, var særlig slemme og nedværdigende³⁵. Nogle politiske fanger blev tvunget til at tjene i den afghanske hær, efter at de var blevet løsladt fra fængslet; deres familie blev ikke altid underrettet om dette forhold³⁶.

2.6 KhAD's og WAD's forhørs- og torturmetoder

I KhAD's og WAD's forhørs- og fængselscentre blev arrestanter og fanger systematisk tortureret. Under forhørene var sovjetisk personale ofte til stede. Disse sovjetpersoner, formentlig KGB'er, ledede forhørene i baggrunden. De tog også somme tider selv del i forhøret. Udførelsen af fysisk tortur overlod sovjetterne dog sædvanligvis til de medlemmer af KhAD eller WAD, der var til stede under forhøret. Mange af disse afghanske agenter havde af deres kommunistiske forbundsfæller lært de forhørsteknikker, som de anvendte, enten under tre- eller seks-måneders kurser i Sovjetunionen, eller i en skole, som Sovjet havde oprettet til dette formål i nærheden af Kabul³⁷.

³⁴ Amnesty International anfører i sin rapport fra 1986, at selv om nogle fanger også blev tortureret under deres fangenskab, viser vidneforklaringer fra tidligere fanger, at denne praksis hovedsagelig var begrænset til forhørscentre (Torture of Political Prisoners, side 7). I sin rapport fra 1988 (ASA 11/02/88, maj 1988) beskriver Amnesty International, hvorledes nogle fanger, herunder en kvinde, under deres fængselsophold i Pul-i-Chomri og andre fængsler blev svært mishandlede eller tortureret (Afghanistan, Unlawful Killings and Torture, side 6-8). Den særlige rapportor bemærker, at de forhold, som fangerne sad fængslet under, kan anses for en form for psykisk tortur. Også han har indicier på svær mishandling, navnlig i Pul-i-Charki fængslet (Situation of human rights in Afghanistan, § 64 og § 66; jfr. A Nation is Dying, side 83-84).

³⁵ Jfr. UN report on human rights 1986, §§ 54-55, Situation of human rights in Afghanistan, § 60, UN report on human rights 1989, § 43, UN report on human rights 1991, § 43, UN report on human rights 1992, §§ 75-79 og The Great Game Revisited, side 349-350. Under det kommunistiske styre blev der gang på gang fremsat beskyldninger om, at der var anbragt alt for mange fanger især i Pul-i-Charki-fængslet. Den særlige rapportor var ikke altid i stand til at bekræfte disse meddelelser. Under de besøg, som han har aflagt i Pul-i-Charki-fængslet, var antallet af fanger ikke urimelig højt. Det skal dog bemærkes, at den Internationale Comité i Røde Kors under det kommunistiske styre ikke eller næsten ikke fik tilladelse fra de afghanske myndigheder til at besøge de domte og de ikke-domte indsatte (jfr. UN report on human rights 1987, § 34, Situation of human rights in Afghanistan, §§ 59-60, UN report on human rights 1988, § 17, UN report on human rights 1989, § 44, UN report on human rights 1990, §§ 35-36, UN report on human rights 1991, §§ 37-38, 50, UN report on human rights 1992, § 75 og The Forgotten War, side 64, 96-97, note 258).

³⁶ Jfr. A Nation is Dying, side 48-49, The Forgotten War, side 38-39, og Unlawful Killings and Torture, side 9.

³⁷ Jfr. Torture of Political Prisoners, side 17 og A Nation is Dying, side 94.

Ved valget af torturmetoder lagde agenterne fra KhAD og WAD stor opfindsomhed for dagen. De ofte bizarre metoder, som KHAD og WAD anvendte, er allerede udførligt beskrevet af menneskerettighedsorganisationer som Amnesty International og af den særlige rapportør fra FN's menneskerettighedskommission. Til illustration af den store variation i grusom tortur, som politiske fanger blev underkastet, følger nu en oversigt over disse torturteknikker. Selv om denne oversigt ikke gør sig ud for at være udtømmende, giver den et godt billede af, hvordan agenterne fra KhAD og WAD gik til værks

38

En enkel, men effektiv måde at tvinge personer til en tilståelse var hårde knytnæveslag på kroppen og i den mistænkte ansigt. Knytnæveslagene var ofte så kraftige og fortsatte i så lang tid, at den mistænkte mistede bevidstheden. Når den mistænkte igen var kommet til bevidsthed, blev behandlingen om nødvendigt gentaget. I stedet for de bare næver brugte KhAD og WAD også hjælpemidler som flasker, stokke, piske, geværkolber, metalstave og el-ledninger. Det forekom også, at den mistænkte under denne mishandling blev hængt op i en drejende ventilator. Somme tider blev den mistænkte krop skamferet med knive, glasskår eller andre skarpe genstande. En anden måde til at få den mistænkte til at tale var at bearbejde ham med et varmt strygejern eller ødelægge hans læber med en brændende cigaret. Det forekom ligeledes, at en mistænkt blev tvunget til at lægge sin penis og testikler på et bord, hvorefter der blev lagt et andet bord omvendt ovenpå. Derefter begyndte én eller flere af dem, der foretog afhøringen, at hoppe op og ned på bordet.

Under den svære mishandling af den mistænkte kunne agenterne fra KhAD eller WAD beslutte med vilje at brække den mistænkte fingre, tæer, arme, ben, ribben og næse. Det forekom også, at de skar ét eller begge ører af den mistænkte. At trække én eller flere fingernegle af den mistænkte udgjorde ligledes et tilbagevendende led i de af KhAD og WAD praktiserede torturmetoder.

Mange mistænkte fik tildelt strømstød under deres forhør. Ledningerne blev i den forbindelse f.eks. fastgjort til tungen, testiklerne, brystvorterne, mellem tæerne eller mel-

³⁸ Se vedrørende en beskrivelse af KhAD's og WAD's torturmetoder bl.a. UN report on human rights 1985, §§ 74, 76, 86-87, 105-106, UN report on human rights 1986, §§ 56-57, UN report on human rights 1987, § 15, UN report on human rights 1988, § 21, Situation of human rights in Afghanistan, §§ 43-44, 54, 61-66, UN report on human rights 1989, §§ 41-42, UN report on human rights 1991, §§ 35-51, Torture of Political Prisoners, side 11-16, Unlawful Killings and Torture, side 6-8, Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial, side 3-7, The Forgotten War, side 93, A Nation is Dying, side 48-55 og side 81-99 samt The Great Game Revisited, side 347-349.

lem den mistænkte fingre. Til påførelse af strømstød blev der til tider anvendt apparater, der var fremstillet specielt til denne type tortur. Nogle personer, der har overlevet denne tortur, taler om, at der blev anvendt noget, der ligner en hovedtelefon, der, som beskrivelsen allerede antyder, blev anbragt på hovedet, mens andre taler om en slags telefonboks, hvorfra strømstyrken tilsyneladende blev reguleret³⁹. Somme tider blev strømstødernes styrke intensiveret ved at overhælde den mistænkte med vand. Mistænkte personer blev også tvunget til at tage plads i bassiner med vand, som der blev ledt strøm igennem.

En anden form for tortur under forhøret bestod i gentagne gange at dyppe den mistænkte hoved i et kar med vand, så han igen og igen næsten led druknedøden. Det forekom også, at en mistænks penis blev snoret af med en snor, hvorefter han blev tvunget til at indtage store mængder vand; først når den mistænkte aflagde tilståelse, fik han tilladelse til at lade sit vand. Andre mistænkte personer fik benzin at drikke. Der er ligeledes vidner, der har set, at fanger blev revet i stykker⁴⁰. Voldtægt af såvel mandlige som kvindelige mistænkte var ligeledes en meget anvendt form for tortur. Somme tider blev kvinder voldtægtet, mens deres ægtefælle var til stede.

Også i deres celler blev de politiske fanger udsat for tortur. En af de mest udbredte torturmetoder var at hindre fanger i at sove - en tortur, der somme tider kunne vare mere end ti dage. Nogle mistænkte blev isoleret i lang tid i en mørk celle, andre delte celle med mange medfanger. Cellerne vrimlede til tider med rotter og manglede ofte enhver form for sanitære faciliteter og varme. Nogle mistænkte blev i lang tid ophængt - enten med hovedet opad eller nedad - i kroge, der til dette formål var fastgjort i loftet i deres celler. Det forekom også, at liget af en medfange blev lagt ind i en celle med en eller flere fanger. De mistænkte blev jævnligt nægtet mad og drikke i længere tid. De kunne også blive tvunget til at stå længe - eventuelt nøgne - i den brændende sol eller i den blidende kulde. Agenterne fra KhAD og WAD anvendte også psykiske torturmetoder. Nogle mistænkte fik f.eks. at vide, at deres familie var blevet myrdet.

Tusinder af mistænkte blev tortureret til døde af agenter fra KhAD eller WAD. Såfremt KhAD eller WAD havde indtryk af, at en mistænkt var skyldig, kunne de dræbe ham eller hende uden nogen nærmere efterforskning og uden rettens mellemkomst. De pågældende agenter behøvede slet ikke aflægge regnskab for sådanne gerninger; KhAD og

³⁹ Disse apparater blev formentlig importeret fra Sovjetunionen og Østtyskland (A Nation is Dying, side 89).

⁴⁰ For en beskrivelse, se f.eks. A Nation is Dying, side 84.

WAD var hævet over loven. Den Specielle Revolutionære Domstol og den Revolutionære Anklagemyndighed var kontrolleret af KhAD og WAD. Mange tiltalte blev idømt en fængselsstraf eller dødsstraf på grundlag af oplysninger, der var fremskaffet under tortur. Sigtede havde ingen ret til en advokat og kunne heller ikke appellere rettens dom.

Under det kommunistiske styre har hverken den politiske ledelse i Afghanistan, eller DVPA's eller Hezb-i-Watan's ledelse, eller de afghanske sikkerhedstjenesters ledelse nogen sinde forsøgt at stoppe den beskrevne praksis. Tværtimod, disse metoder blev bevidst beordret og udført af den. I striden om opretholdelsen af det kommunistiske styre var alle til rådighed stående midler, uanset hvor grusomme de var, tilladt.

Den politik med national forsoning, som Najibullah, efter at han var blevet valgt til præsident, kundgjorde, havde ingen modificerende indflydelse på WAD's adfærd.

Som det allerede er anført i afsnit 2.1, havde den nationale forsoningspolitik kun til formål at få det kommunistiske styre i Afghanistan til at se demokratisk ud. Men i praksis ændredes intet i det eksisterende system, hvor DVPA havde monopol på magten. Også WAD's rolle i den fortsatte eksistens af dette system forblev uændret; ligesom før greb WAD nådesløst ind mod alle, som efter deres mening var eller ikke var modstandere af det kommunistiske styre. Netop i årene efter tilbagetrækningen af de sovjetiske styrker (1989-1992) viste WAD sig for Najibullah som et uundværligt instrument til stabilisering af hans magtposition, som var truet såvel indefra som udefra. De sovjetiske troppers afrejse betød således starten på en periode, hvori der blev foretaget forskellige kupforsøg fra DVPA's rækker mod Najibullah ⁴¹. WAD forhindrede disse forsøg og besvarede dem med blodige udrensninger inden for partiet. Endvidere gjorde de forskellige *Mudjahedin*-grupper brug af de sovjetiske troppers afrejse til at forstærke deres kamp mod det kommunistiske styre ⁴². WAD blev ved med at spille en vigtig rolle ved den voldelige undertrykkelse af denne modstand. Der var endda tale om en hårdere holdning hos WAD som reaktion på den blodige måde, på hvilken regeringsfunktionærer, herunder forskellige medarbejdere af WAD - navnlig medlemmer af Gulbuddin Hekmatyars Hezb-i-Islami og Abdul Rasul Sayyafs Ittehad-i-Islami - var blevet myrdet af *Mudjahedin*.

⁴¹ Se afsnit 2.1.

⁴² Efter at de sovjetiske tropper havde forladt landet, var Mudjahedin involveret i svære og langvarige feltslag med regeringshæren i omegnen af Jalalabad (1989), Khost (1991) og Gardez (1991). Der faldt tusindvis af døde under disse feltslag.

Det anslås, at 200.000 borgere under det kommunistiske styre i Afghanistan er blevet arresteret og fængslet af en af de afghanske sikkerhedstjenester (AGSA, KAM, KhAD og WAD). Omkring 50.000 afghanere har i den forbindelse mistet livet, ofte som følge af den tortur, som de blev udsat for eller som følge af den dødsstraf, som de blev idømt.⁴³

2.7 Ansvar for overtrædelse af menneskerettighederne

Det terror- og angstklima, som KhAD og WAD skabte i det afghanske samfund, herskede også inden for sikkerhedstjenestens egne rækker. Loyaliteten hos medarbejderne i KhAD og WAD blev hele tiden sat på en prøve. Såfremt der var blot den mindste tvivl om en medarbejders trofasthed over for den kommunistiske sag, blev han (eller hun) uden videre fjernet fra KhAD's eller WAD's rækker. Ofte betød det den pågældende medarbejders død. For ikke at kaste mistanke på sig selv for at være illoyal, skulle medarbejderne i KhAD og WAD næsten daglig bevise deres loyalitet.

Som første tjenestested blev underofficerer og officerer⁴⁴ sat til at arbejde i de afdelinger i KhAD og WAD, som konkret beskæftigede sig med opsporing af 'statsfarlige elementer'. Medarbejderne i KhAD og WAD roterede jævnligt for at hindre, at de i en bestemt afdeling opbyggede en for stor magtbase. Somme tider blev medarbejdere flyttet flere gange om året. En person, der havde været ansat mere end et år i KhAD eller WAD, havde mindst arbejdet i to afdelinger. En placering på en afdeling eller i et direktorat, hvor arbejdet var af mere administrativ eller teknisk karakter⁴⁵ lå kun inden for mulighedernes grænse, såfremt en underofficer eller officer havde gjort sig tilstrækkelig godt bemærket under anbringelsen på det første eller de første tjenestesteder.

Som det allerede er anført i afsnit 2.4, kunne en forfremmelse til officer i KhAD og WAD ikke ske, såfremt den pågældende medarbejder ikke konkret havde givet udtryk for sin ubetingede loyalitet over for det kommunistiske styre. Dette gjaldt også for forfremmelser, som en officer i KhAD eller WAD kunne opnå, når han eller hun havde

⁴³ Jfr. *Afghan Communism and Soviet Intervention*, side 138-140 og *The Fragmentation of Afghanistan*, side 137.

⁴⁴ Se vedrørende en oversigt over det rangmæssige system i KhAD og WAD bilaget på side 32-33 til denne tjenstlige meddelelse.

⁴⁵ Dette gælder f.eks. for det direktorat, der var ansvarlig for spionage i udlandet. Dette administrative og tekniske arbejde var i øvrigt meget ofte meget folsomt og derfor kun forbeholdt meget loyale underofficerer og officerer.

gennemgået uddannelsen. Enhver officer, som i sin tjenesteperiode er blevet forfremmet, har derfor været involveret i arrestationer, forhør, tortur og endog henrettelser.

Underofficerer i KhAD og WAD udførte i store træk det samme arbejde som officerer. Ligesom officerer var underofficerer konkret involveret i tortur af fanger med henblik på at skaffe bevis, de spillede en aktiv rolle ved fremsættelse af trusler og intimidering af borgere, og de blev sat ind ved arrestation og varetægtsfængsling af personer, som man mente enten var eller ikke var modstandere af det kommunistiske styre. Underofficerer i KhAD og WAD havde som regel dog mindre selvstændige efterforskningsopgaver end officerer og som regel ingen ledende beføjelser.

Alligevel kunne underofficerer, når de var i ekstern tjeneste, selvstændigt træffe beslutning om at arrestere eller endog henrette en person, såfremt de fandt anledning til det. Ligesom for officerer var det også for underofficerer umuligt at virke i KhAD eller WAD, såfremt de ikke ønskede at tage del i de systematiske overtrædelser af menneskerettighederne, som fandt sted dér.

Underofficerer og officerer i KhAD og WAD kunne ikke sige op uden at løbe den risiko, at de blev betegnet som illoyale. Det var dog muligt at blive overført til en anden statstjeneste.

Af ovenstående følger, at alle underofficerer og officerer har arbejdet i de makabre afdelinger i KhAD og WAD og personligt har været involveret i arrester, forhør, tortur og somme tider henrettelse af mistænkte personer.

2.8 Tidligere KhAD- og WAD-medarbejders stilling i Afghanistan

Trods KhAD's og WAD's dårlige omdømme er tidligere medarbejdere fra disse sikkerhedstjenester og deres nærmeste familiemedlemmer i Afghanistan ikke pr. definition i fare for at blive forfulgt af Taliban. Tværtimod, Taliban har optaget mange mennesker, som arbejdede i KhAD og WAD, i deres egen efterretningstjeneste, heriblandt også højtstående officerer (generaler, oberster og majorer). Taliban anser tilsyneladende den særlige viden, som disse tidligere medarbejdere fra KhAD og WAD har, vigtigere end deres politiske fortid⁴⁶.

⁴⁶ Jfr. generel tjenstlig meddelelse Afghanistan af den 4. marts 1998, side 34, note 90, generel tjenstlig meddelelse Afghanistan af den 3. november 1998, side 13, og generel tjenstlig meddelelse Afghanistan af den 16. september 1999, side 54-55. Denne pragmatisme er i øvrigt ikke ny. Mange tidligere medlemmer af KhAD og WAD, som nu arbejder for Taliban, var i perioden 1992-1996 ansat i regeringen Rabbani's og de forskellige *Mudjahedin*-gruppers efterretningstjenester.

Ikke alle tidligere medarbejdere i KhAD og WAD har undgået forfølgelse fra Taliban. Det gælder f.eks. dem, der ikke var villige til (og stadig ikke er villige til) at træde i Taliban's tjeneste. Også de personer, der under udøvelsen af deres arbejde har skaffet sig for mange fjender, er stadig i fare⁴⁷. Spørgsmålet om, hvorvidt en tidligere medarbejder af KhAD eller WAD nu er i fare for at blive forfulgt af Taliban, er et personspejlsproblem. Den pågældendes nuværende indstilling over for Taliban, i kombination med de oplysninger, man har fået om ham, og det omfang, i hvilket han har skaffet sig fjender, vejer betydelig tungere end den stilling, som han i sin tid beklædte.

Tidligere medarbejdere af KhAD og WAD, som er flygtet til Vesten, løber den risiko, at de bliver strafferetsligt forfulgt af Taliban, hvis de vender tilbage til Afghanistan. På grund af deres flugt til Vesten har de jo ladet mistanken falde på sig, at de tilhører den gruppe, som stadig tror på de kommunistiske tanker, eller til den gruppe, som under sit virke for KhAD og WAD har skaffet sig for mange personlige fjender. Det er ikke antageligt, at disse tidligere medarbejdere af KhAD og WAD ved tilbagevenden til Afghanistan kan imødesee en ærlig rettergang.

2.9

Sammenfatning

De kommunistiske sikkerhedstjenester under det kommunistiske styre var berømte for deres brutale metoder. Det er derfor også utænkeligt, at en person, som har arbejdet i disse tjenester, tænker på hvilket niveau han eller hun har arbejdet, ikke kendte til de grove overtrædelser af menneskerettighederne som fandt sted - det var nemlig såvel i som uden for Afghanistan en velkendt kendsgerning. Mange medarbejdere i KhAD og WAD har deltaget i disse overtrædelser af menneskerettighederne. Fra rang som underofficer har endda enhver person deltaget aktivt i disse overtrædelser.

Fra 1978 til 1992 var Afghanistan et diktatur, hvor det kommunistiske parti regerede med hård hånd. I befolkningen fandt det kommunistiske parti kun meget lidt støtte. Utilfredsheden førte næsten straks efter den Store Saur Revolution til opstande, som allerede hurtigt fik karakter af en storstilet væbnet strid. For at overleve tog det kommunistiske parti sin tilflugt til brutal vold. En meget betydelig eksponent for denne vold var det kommunistiske partis sikkerhedstjenester.

De første to sikkerhedstjenester, AGSA og KAM, bestod ligesom stifternes, præsident Taraki's og præsident Amin's, regime kun i kort tid. Alligevel lykkedes det AGSA og

⁴⁷ Mange af sådanne ideologisk påvirkede tidligere KhAD- og WAD-medarbejdere har i øvrigt for længst forladt Afghanistan og opholder sig nu i Vesten.

KAM i denne korte periode at gøre sig meget frygtet i befolkningen. Såvel AGSA som KAM var ansvarlig for vilkårlige arrestationer, rutinemæssig tortur og henrettelser uden rettergang. På grund af deres korte og turbulente eksistens er der ikke mange oplysninger kendt om AGSA og KAM.

Præsident Karmal tog ved sin tiltræden i 1980 i skarpe vendinger afstand fra den terror, som AGSA og KAM havde spredt blandt befolkningen. Det viste sig dog snart, at også den af ham oprettede sikkerhedstjeneste, KhAD, anvendte de samme hensynsløse metoder som sine forgængere. Også under præsident Najibullah, som i 1986 efterfulgte Karmal, skete der ingen ændring i dette mønster. KhAD blev dog omdannet til et særligt ministerium, WAD. Trods navneændringen blev sikkerhedstjenesten dog i folkemunde ved med at hedde KhAD.

KhAD og WAD havde til opgave at sikre den fortsatte eksistens af det kommunistiske styre på kort og på lang sigt. I praksis betød det, at KhAD og WAD skulle opspore fjenderne af dette styre og eliminere dem. Til gennemførelsen af deres opgave rådede KhAD og WAD over næsten ubegrænsede beføjelser, som de gjorde omfattende brug af. En svag mistanke mod en person var allerede tilstrækkelig til at arrestere og fængsle ham eller hende. På denne måde skabte KhAD og WAD et terrorklima, som havde til formål på forhånd at slå enhver modstand hos borgerne ned. På grund af deres ansvarsfulde opgave var KhAD og WAD eliteenheder i det kommunistiske statsapparat.

Den 'civile' KhAD var et generaldirektorat i Præsidentens Bureau. Det bestod af forskellige direktorater, hver med sine egne opgaver. Den 'militære' KhAD skal have været en del af forsvarsministeriet. I 1986 blev KhAD et særligt ministerium. I dette nye ministerium var den civile og den militære KhAD to forskellige generaldirektorater, hver med en række direktorater. I alt havde WAD tre generaldirektorater. WAD havde tillige et antal 'uafhængige' direktorater, herunder det, hvor den Revolutionære Domstol var anbragt. KhAD og WAD opretholdt meget snævre forbindelser såvel med Sovjetunionens almindelige efterretningstjeneste (KGB) som med dens militære efterretnings-tjeneste (GRU).

Medarbejdere i KhAD og WAD blev udvalgt med omhu. Det gjaldt i særdeleshed for dem, der stilede efter en officersstilling. Kun medlemmer af DVPA, der havde vist sig meget loyale, og personer fra regeringsvenlige familier kom i betragtning som officerer. Nye officersrekrutter fulgte en meget intensiv træning efterfulgt af en prøvetid. I denne prøvetid blev de nye rekrutters loyalitet sat på en hård prøve.

KhAD og WAD rådede over et stort antal forhørs- og fængselscentre, såvel i Kabul som andre steder i Afghanistan. I disse centre blev personer, der var mistænkt for oppositionsaktiviteter, rutinemæssigt tortureret. Ved valg af torturmetoder viste de ansatte i KhAD og WAD sig meget opfindsomme. Arrestanter, som overlevede forhøret, blev overført til fængsler, hvor der herskede umenneskelige tilstande.

Som det allerede er anført, har alle underofficerer og officerer i KhAD og WAD gjort sig skyldige i overtrædelser af menneskerettighederne. Underofficerer og officerer kunne nemlig ikke fungere i KhAD og WAD, såfremt de ikke konkret gav udtryk for deres ubetingede loyalitet med det kommunistiske styre. Officerer skulle i deres prøvetid aflægge *Azmajchi*, en meget svær loyalitetsprøve. Som første tjenestested blev underofficerer og officerer sat til at arbejde på afdelinger i KhAD og WAD, som konkret beskæftigede sig med opsporing af 'statsfarlige elementer'. Rotationssystemet sørgede for, at medarbejderne ofte skiftede afdeling. En forfremmelse eller en placering på en afdeling eller i et direktorat, hvor arbejdet var af mere administrativ eller teknisk karakter, var kun opnåelig for dem, der havde gjort sig tilstrækkelig fortjent under anbringelsen på deres første eller de første tjenestesteder. I praksis betød det at alle underofficerer og officerer i KhAD og WAD har deltaget i forhør og tortur af personer, som man mente eller ikke mente var modstandere af det kommunistiske styre.

Mange medarbejdere i KhAD og WAD fandt efter det kommunistiske styres fald arbejde i de nye magthaveres efterretningstjenester. Også Taliban's efterretningstjeneste er til dels bemannet med tidligere medarbejdere fra KhAD og WAD. Tidligere medarbejdere i KhAD og deres nærmeste familiemedlemmer i Afghanistan er derfor i princippet ikke i fare for at blive forfulgt af Taliban. Deres nuværende indstilling over for Taliban, i kombination med de oplysninger, der er blevet bekendt om dem, og det omfang, i hvilket de har skaffet sig fjender, vejer betydelig tungere end den stilling, som de i sin tid indtog.

3 Litteratur

Ved udarbejdelsen af denne tjenstlige meddelelse er der bl.a. gjort brug af nedennævnte kilder. Første gang der i en note henvises til en titel, er hele titelbeskrivelsen anført. Derefter er kun en forkortet titelbeskrivelse anført. En undtagelse fra denne regel udgør de rapporter, som den daværende særlige rapportør fra FN's Menneskerettighedskommission, Felix Ermacora, i årenes løb har udarbejdet vedrørende menneskerettighedssituationen i Afghanistan. Som det fremgår af denne litteraturliste, har hans rapporter næsten enslydende titler. Derfor er der i den forkortede gengivelse af disse titler i noterne valgt titlen 'UN report on human rights' i forbindelse med det år, i hvilket rapporten er udkommet.

Adamec, Ludwig W., Historical Dictionary of Afghanistan (London, 1991).

Amnesty International, Afghanistan. Torture of Political Prisoners (ASA/11/04/86, november 1986).

Amnesty International, Afghanistan. Unlawful Killings and Torture. (ASA 11/02/88, maj 1988).

Amnesty International, Afghanistan. Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial (ASA 11/01/91, marts 1991).

Asia Watch, Afghanistan. The Forgotten War. Human Rights Abuses and Violations of the Laws of War Since the Soviet Withdrawal (New York, Washington, februar 1991).

Bradsher, Henry S., Afghan Communism and Soviet Intervention (Oxford, 1999).

Fisher, W.B., Ahmed Mukarram og Kevin Rafferty, Afghanistan. The Far East and Australasia 1999 (1999).

Klass, Rosanne (red.), Afghanistan. The Great Game Revisited (New York, 1987).

Laber, Jeri, & Barnett R. Rubin, "A Nation is Dying." Afghanistan under the Soviets, 1979-87 (Evanston, 1988).

Nyrop, Richard F., & Donald M. Seekins (red.), Afghanistan. A Country Study (Washington, 1986).

Rubin, Barnett R., The Fragmentation of Afghanistan. State Formation and Collapse in the International System (Lahore, 1996).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1984/55 (E/CN.4/1985/21, 19. februar 1985).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1985/38 (E/CN.4/1986/24, 17. februar 1986).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1986/40 (E/CN.4/1987/22, 19. februar 1987).

UN, Situation of human rights in Afghanistan. Note by the Secretary General (A/42/667, 23. oktober 1987).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1987/58 (E/CN.4/1988/25, 26. februar 1988).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1988/67 (E/CN.4/1989/24, 16. februar 1989).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1989/67 (E/CN.4/1990/25, 31. januar 1990).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1990/53 (E/CN.4/1991/31, 28. januar 1991).

UN, Felix Ermacora, Særlig Rapportør ved FN's Menneskerettighedskommission, Report on the situation of human rights in Afghanistan submitted by Mr. Felix Ermacora, Special Rapporteur, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1991/78 (E/CN.4/1992/33, 17. februar 1992).

Bilag

Underofficers- og officersrang inden for KhAD og WAD

I dette bilag er vist en oversigt over underofficers- og officersrangsystemet i KhAD og WAD, idet der begyndes med den laveste underofficersrang. Rangsystemet adskiller sig næsten ikke fra det i den afghanske hær; i forbindelse med denne tjenstlige meddelelse er det kun af interesse, at KhAD og WAD i modsætning til den afghanske hær ikke kender nogen *Lomrhe Brhes* (en oversergent, der er uddannet på militærakademiet).

De afghanske benævnelser er anført med kursiv skrift. I parentes er tilføjet en nederlandsk oversættelse [*der derefter er oversat til dansk*] af den engelske ækvivalent af den pågældende rang, således som den er anført af S. Fida Yunas i sin bog Afghanistan. Organization of the Peoples Democratic Party of Afghanistan/Watan Party, Governments and Biographical Sketches (1982-1998), Vol. 2 (Peshawar), side 1141-1146. Ikke enhver rang svarer nøjagtigt til en rang i den nederlandske hær.

Underofficerer

Dalgai Mashar (Korporal)
Brhes (Sergent)
Lowar Brhes (Oversergent)
Jag Brhes (Senior Oversergent)

Officerer

a. *Zahetan* (officerer af lavere rang):

Dreyem Bridman (Tredjeløjtnant)
Doham Bridman (Sekondløjtnant)
Lomrai Bridman (Løjtnant)
Turan (Kaptajn)
Jag Turan (Senior Kaptajn)

b. *Aameran* (officerer af højere rang):

Jagran (Major)
Dagarman (Oberstløjtnant)
Dagarwal (Oberst)